

Le nord

De norra förorterna i Marseille har dåligt rykte. Så det var bara att sätta sig på pendeltåget för att se om det stämde. Den som läser dessa rader inser att jag överlevde.

Julie väntar vid sin bil när jag kliver av tåget i l'Estaque. Det ser ut som om någon har hållt en hink med röd färg över biltaket som sedan runnit nerför sidorna. Det beror, berättar Julie, på att någon har hållt en hink med röd färg över biltaket.

Den numera flerfärgade bilen blir en omedelbar bekräftelse på var jag befinner mig. I Marseilles norra förorter. De farliga och fattiga, de kriminella och invandrartäta, där en lika stor del röstar på yttersta vänstern som på yttersta högern.

Det blir lätt så när man tror sig veta något om en plats att man genast söker tecken som bekräftar ens förutfattade meningar. Därför tar det ett tag – vi sitter kvar i bilen medan Julie berättar om området – innan jag inser att det är ganska fint runt om stationen. Små låga villor och några två-

våningshus, rent på gator och trottoarer och inga gäng som hänger i gathörnen.

Att jag alls befinner mig där jag gör berodde på att jag dagen innan drack kaffe med Julie Chenot som jobbar med Marseille-Provence 2013, den europeiska kulturhuvudstaden. Hon hade i en bisats nämnt att de även försökte få med de olika förorterna i olika projekt och berättat att man även kunde bo där genom något som kallades Hôtel du Nord. Varpå jag sagt att det låter intressant och Julie tagit upp sin mobil och fixat det hela.

På tåget hade jag fått tankar om att jag var på väg in i något som liknade första säsongen av TV-serien *The Wire* och jag övade på de få arabiska fraser jag snappat upp under åren.

Julie har en teori om sin saboterade bil.

– Jag körde nästan på en kvinna. Hon steg rakt ut i gatan. Jag hann bromsa men det var på håret. Nuddade henne inte. Kvinnan blev vansinnig. Jag förblev cool. Det fanns inte så mycket

att diskutera. Inget hade hänt. Jag tror det retade kvinnan än mer. Nästa dag var bilen nymålad. Jag skrapade bort färgen från rutorna och lät resten vara. Ser lite tufft ut. Jag försöker alltid vända det negativa till något positivt.

När Julie berättat klart om området, kvällens program och om stället där jag ska bo kör vi iväg. Vi hinner inte många kvarter innan vi svänger runt i en rondell översållad med blommor.

– En ung kille blev skjuten här. Måste ha varit ett år sedan. Det var en stor folksamling här när jag körde förbi tidigare.

– Hur gick det till, hamnade han mitt i en skottlossning?

– Nej då, han skulle råna ett apotek. Så han var

inte en alldeles oskyldig kille. Men han var mycket ung och obehäpnad.

– Sköt apotekaren honom?

– Nej, en granne. Det finns så mycket vapen här nu. Det blir lätt överväld.

Varför vill man egentligen turista i sämre områden än vad man måste? Varför åker jag omkring med Julie istället för att, som de flesta andra rese-skribenter gör, skriva: "Åk helst inte till de norra områdena av Marseille. Det är inte säkert." Dels gör jag det för att jag verkligen vill lära känna hela den stad jag skriver om, dels för att jag känner att jag är skyldig invånarna i le Nord det. Om nu människor i eftersatta områden satsar på turism, vill att vi ska besöka dem, dels för att visa hur det

egentligen är, dels för att tjäna några euro, kan jag inte med gott samvete tacka nej. Säg att nä, jag vill hellre sitta i hamnen med en fisksoppa och en flaska vitt vin från Cassis.

Dessutom brukar den här formen av turism vara den mest givande, vilket nog är min viktigaste lärdom efter trettio års reseskrivande.

Julie kör och berättar. Om att Marseille från början var ett stort antal byar som byggts ihop.

– Vi har därför inte så stora getton som andra franska städer. Mellan två höghusområden ligger det fortfarande kvar en liten by med sin post, sitt bageri och sitt kafé. När förorterna i andra franska städer sattes i brand för några år sedan var det lugnt här.

Bara någon kilometer från kvarteren med sämst rykten hittar man därför finare hus från en tid då det även var en badort här – innan containerhamnen – och målare som Cézanne och Braque satt bakom sina stafflier för att fånga det magiska ljuset vid Medelhavet. Av det kommer också att människorna bakom Hôtel du Nord är av två sorter. Dels de som bor i ruffa områden som vill visa att dessa inte är så hemska som ryktet säger, dels de som bor i riktigt fina kvarter som vill visa att allt i norr inte är slum.

Första stoppet är en berättarafton.

– Egentligen, säger Julie medan vi letar oss fram till en lågstadieskola, skulle alla vandrat uppför kullarna och lyssnat på berättelserna

Nästa uppslag: Skateboardpark i La Friche la Belle de Mai.

runt en lägereld medan vi också betraktade utsikten över Marseillebukten. Men det blåser för mycket.

Mistralen, ständigt denna mistral, skulle gjort att berättelserna för all världens väg och aldrig nådde åhörarnas öron. Nu sitter vi istället i en samlingsal. Några strålkastare i golvnivå skapar ett ganska okej stämningsljus. Barn och vuxna med de mest skilda ursprung sitter förväntansfulla på hastigt framletade fällstolar. Alla verkar veta vad som gäller. De har varit med förr och därför lämnat TV:n och datorn en kväll för att lyssna på riktiga människor som berättar sagor och skrönor.

Från ett litet pentry säljs öl, vin, läsk och hemmagjorda baguetter fyllda med ost och tomat.

En politiker sveper in. Pomaderat hår, lackskor och pressveck.

Julie himlar med ögonen och viskar att så här är det alltid strax före val. Politikerna visar upp sig och verkar intresserade för att sedan försvinna tills det är dags för nästa val.

Politikern ser i mina ögon ut som direktören för ett resande tivoli och därför möjligtvis en man som kan leverera spänning, glädje och en och annan vinst från chokladhjulet. Men politiker? Skulle denna man kunna fixa arbete, bostäder och bättre skolor?

Berättaren drar igång. Det blir knäpptyst. Barnen är snart med på noterna. Historien går i cirklar och är lätt att avkoda. Den lilla musen avfärdar ett frieri för att hon vill ha något bättre än en liten mus till man. Så hon går till trädet, sedan till molnet, sedan till berget. Barnen hajar kvickt och skriker *arbres, nuages, montagnes* på de rätta ställena och *est-ce que vous me marier*, vill du gifta dig med

Ett skynke och två strålkastare: nu kör vi berättarafton.

mig? Interaktiva upplevelser är således inget som föddes med smarta datorer.

– Det är viktigt, viskar Julie, att barnen, alla barnen, förstår att de också är en del av en kollektiv historia. Att de oavsett om deras föräldrar är från Algeriet, Armenien, Komorererna eller är franska förstår samma historier och skrattar åt samma högfärdiga lilla musflicka.

På nästa ställe är det jazzkonsert i ett kök. Radhuset är minimalt men likväl finns det plats för en flygel för den parisiska jazzpianissan och den amerikanske gitarristen som är på besök från New York för

Hemma-hos-jazz.

att spela in en skiva. Kvinnan som bor här heter Danièle Ducellier. Hon spelar själv tuba i ett annat band och är en av dem som hyr ut rum inom Hôtel du Nord. Dessutom är hon Julies mamma, vilket jag inte begriper förrän senare.

Allt känns mycket franskt. Vi dricker måttliga mängder rött eller rosé, tuggar på medhavda pajer, patéer och ostar, för kulturella samtal och lägger till sist några euro i hatten för musiken. På väggarna lite tavlor med sardiner – här låg tidigare en fabrik för sardinkonserver – och några inköpta inredningsdetaljer från senaste Asienresan eller möjligtvis någon Asieninfluerad butik i centrala Marseille.

Det spelas lite jazzig rumba och sedan något av Max Roach och sedan säger Danièle att det minsann finns en saxofonist i publiken som gärna vill sitta med på ett par låtar. Visst, *bien sûr*, säger pianissan för det måste man säga i jazzkretsar. Vara sådär spontan och inbjudande, men man ser att hon inte tycker det är kul alls. Den lille mannen hämtar sin altsaxofon och smälter snart in i repertoaren som om han alltid lirat ihop med denna duett. De är väldigt bra, alla tre. Tror aldrig jag varit hemma hos någon och hört lika bra musik förut.

Efter musiken, i minglet, går en man i röda glasögon och scarf omkring och gör kortrollerier bland de tjugotalet gäster. Han är mycket duktig och ingen begriper någonting trots att vi står ett par decimeter från honom.

På konserten träffar jag även Joelle och Roger Raous, paret jag ska sova över hos. Och nej, jag får ingen användning för mina arabiska fraser.

Joelle är språklärare och Roger ingenjör som

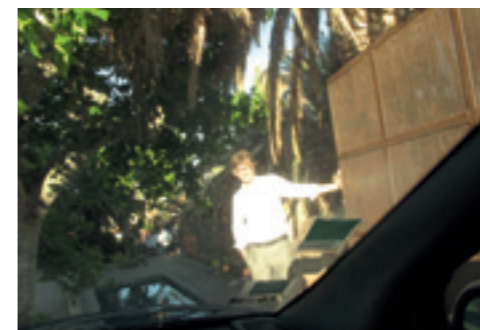
arbetar med hussäkerhet. Senare, när jag dricker te hemma hos dem i deras enorma hus berättar Joelle varför de är med i Hôtel du Nord.

– Vi vill vara med och öppna upp området. Dels genom att låta folk bo här, dels genom att anordna stadsvandringar.

Själva är de ganska beresta. De har i många år bytt bostad under somrarna. Ett år hamnade de på Svartsjölandet utanför Stockholm.

– Det ingick en liten motorbåt, minns Roger, som vi kunde ta och köra in till centrala Stockholm. Tog bara en halvtimme. Helt fantastiskt.

Sedan berättar Roger också att han kört rally i

Roger öppnar sitt hem för besökare.

bland annat Finland, i Jväs kylä. Går och hämtar ett vykort som hans sponsor tryckte upp.

– Jo, jo, säger Joelle lite väl skarpt, men det mesta du såg av Jväs kylä var ett sjukhusrum.

– Så farligt var det väl inte, avfärdar Roger fruns inpass och gör en sådan där fransk puff med kinden.

– Det kunde gått riktigt illa det där, säger Joelle och himlar så där franskt med ögonen.

Sedan går jag och lägger mig. Min del av hu-

set består av två rum och kök plus badrum i två etager. Från ovanvåningen ser jag havet (bakom containerhamnen), från sovrummet ser jag poolen.

Efter lång frukost och lång promenad är det dags för lunch. Joelle och Roger tar med mig till vännerna Claire och Jean Marie som bor i en container. Eller rättare sagt femton stycken. När man hör om att någon bor i containrar tänker man först att det är mörkt, rått och ekande metalliskt. Istället möts jag av ett luftigt och ljus hus i tre etager – fast ekande på sina håll.

Lunchen är sådär fransk igen. Folk röker medan de plockar åt sig av buffén.

Roger, som ju arbetar med hussäkerhet, går runt och inspekterar. Han verkar nöjd. Förutom att skjutdörrarna till balkongen på tredje våningen går att öppna trots att balkongen ännu inte är byggd.

Likväl är det inte helt tydligt varför man vill bo i en container. Det är inget mysigt material. Måste ljuddämpas, måste vibrationsdämpas och varje gång man ger sig på att säga i stålet kommer vassa kanter fram som kräver inbäddning. Dessutom är stål kallt på vintern och varmt på sommaren.

– Men det är billigt och ekologiskt, säger Claire, när jag frågar.

– Ekologiskt?

– Javisst, de här containrarna var uttjänta, de skulle inte användas mer, vi bor i återvunnet material. Närproducerat.

Ett tag tror jag att Claire driver med mig men så är inte fallet. Så jag byter spår.

– Utsikten från ert containerhus mot con-

tainerhamnen är mäktig, säger jag. Det känns lite som om man befinner sig inne i ett konstprojekt.

– Nej, nej, nej! Jag hatar sånt snack. Vi hade en budget på 300 000 euro. 100 000 gick till tomten och resten till att bygga huset. Halva priset att bygga med containrar mot vanligt material. För det fick vi tre hundra kvadrat i tre plan. Bottenvåningen hyr vi ut till en IT-tekniker.

– Det här är väldigt, väldigt mycket Marseille, säger IT-teknikern när jag tittar in i hans lägenhet full av datorskrämar och blippande, blinkande små boxar.

Nu vill Julie att vi åker vidare. Hon vill att jag ska träffa Dominique Santiago, i ett av de sämre höghusområdena, så vi far iväg i hennes flerfärgade bil till Cité des Ayalades.

Julie parkerar efter ett tag nära motorvägen mot Aix. Vi stiger ur och jag tittar mig omkring. Bli r återigen förvånad över vad jag ser. Eller rättare sagt inte ser. Inga utbrända bilvrak, inga översvämmade soptunnor och inga gäng i gat hörnen här heller.

– Rent och snyggt, säger jag.

– Det beror på Dominique, svarar Julie.

Varefter vi går mellan de flerfärgade åttavåningshusen som saknar rabatter och har vildvuxna gräsmattor. Grupper av människor hänger lite överallt och betraktar oss med avmätt nyfikenhet.

Vi hittar Dominique där Julie trodde han skulle vara, i trädgården på slutningen upp mot motorvägen. Vi slår oss ner vid några utemöbler och blir bjudna på panaché, en blandning av läsk och öl.

– När jag var barn, säger Dominique, och sveper med armen åt motorvägen till, var det en

liten skog här som man kunde leka i. Den tog de också ifrån oss.

Det handlar mycket om det som försvunnit, tagits bort, när man pratar med folk från dessa norra förorter. Allt gemensamt och alla gemensamma ytor har allt eftersom försvunnit. Stranden är borta, biografen är borta, lekparken, teatern och biblioteket är väck. Det här är också saker som drabbar de som har det bättre ställt. De bor fortfarande i ett område med 140 000 invånare där det inte finns ett enda offentligt bibliotek. Det är också ett mått på fattigdom.

Eldsjälen Julie som bor, verkar och brinner för de norra förorterna.

Till vänster: Arkitekten Claire har byggt sitt hus av gamla containrar.

Reclaim-rörelsen blir här mycket begriplig – till skillnad från när svenska ungdomar vill reclaima sådant de redan har tillgång till.

Dominiques idé för att i varje fall få människorna i de närmaste höghusen att känna samhörighet och få möjlighet att lära känna varandra var att anlägga små trädgårdar.

– Men det var inte lätt, säger Dominique med

en suck. Från början motarbetades jag till och med av fastighetsägaren. Men nu, när de sett resultatet, har de ändrat sig. Nu vill de att jag ska föra idéerna vidare till andra områden.

Resultatet är inte bara ett femtiotal odlingslotter utan även en pétanque-bana, en scen och en dansbana. Just nu håller några män på att gjuta fast stänger till det som ska bli en ställning för skuggande vinrankor.

– De här har vi också tillverkat, säger Dominique och dunkar lätt med handen i det bastanta bordet.

När vi går tillbaka mot bilen berättar Julie att det inte bara är bibliotek och parker som saknas utan även sådant som bokhandel, skivaffär

och något så banalt som en trevlig uteservering.

– Och du ser, området ligger högt, du kan se in till Marseilles centrum. Men du inser också att det inte är din stad. Bussarna slutar gå klockan åtta på kvällen. Du börjar förstås inte med droger för att det inte finns ett bibliotek, men känslan av att bo i ett område där chanserna till ett vettigt liv är små förstärker alla negativa trender.

Så kör vi iväg. På andra sidan motorvägen, mindre än femhundra meter bort, ligger Place de la Tartane där Zinedine Zidane växte upp. I varje fall en som det gick bra för.

På kvällen är det nyinviqning av La Friche la Belle de Mai. Frågan är väl om detta allaktivitetshus

platsar i ett kapitel om de norra stadsdelarna eftersom det ligger i det tämligen centrala tredje arrondissementet. Men la Belle de Mai ligger i norr, det är fortfarande en arbetarstadsdel och hyser några av Frankrikes fattigaste kvarter varför det om inte annat platsar av tematiska skäl.

Träffar La Friches nye chef, Marc Bollet, som inleder med att prata om just detta att ta tillbaka.

– Man ska kunna odla grönsaker här, ha en lekpark, en skatepark, bar och uteservering. Målet är att bli ett nytt landmärke för Marseille. Hit ska alla människor alltid känna att de vill komma eftersom här alltid ska finnas något som intresserar.

Orsaken till Marc Bollets något oprecisa förklaring av vad La Friche egentligen är beror på att det är så gigantiskt stort. Den före detta cigarettfabriken – här tillverkades såväl Gauloises som Gitanes – består av 50 000 kvadratmeter.

– Här finns över sjuttio föreningar som alla gör vad de känner för. Jag är inte deras chef utan mer som ställets borgmästare.

Senare på kvällen går jag förbi uteserveringen där Marc Bollet sitter i direktsänd radiointervju med en kvinnlig journalist. Bägge röker medan de pratar i radio. Påminner lite om Kristina Lugn och Jörn Donner i TV-programmet *Oförutsett*.

Därefter en skådespelare som reciterar texter av en av stadens söner, Antonin Artaud, en video föreställande en grävmaskin som under stort väsen upplöses del för del, ett uppförande av en vinyl-dj som framkallar en imponerande mängd ljud och som ackompanjeras av en vildsint man som "spelar" på ett plåtbord med hjälp av en

slägga, en bormaskin och ett stort lager tegelstenar vilka han demolerar på olika sätt.

En byggingenjör, som Roger känner, tar med oss upp på den enorma, ännu inte färdigställda, takterrassen där en ny utställningshall håller på att byggas. Utsikten ner över centrala Marseille är magnifik.

Till slut blir det tango. Argentinsk tango. Otros Aires heter gruppen, "Otra Noche En La Viruta" heter låten och brottstycken av texten lyder en mun, ett glas, ett vin.

Ett par hundra personer dansar mycket initierat till denna nytango från andra sidan Atlanten. Toner från en annan hamnstad fylld med andra immigranter men med precis samma drömmar som de som vävs i Marseille.

FAKTA OM LE NORD

På **Hôtel du Nord**s hemsida kan du läsa mer om deras stadsvandringar och B&B:s. Fixar du inte en fransk hemsida använd dig av webbläsaren Google Chrome som har en inbyggd översättningsfunktion. Jo, översättningen blir knasig, jag vet, men man förstår vad det handlar om. www.hoteldunord.coop

Genom **Marseille Provence Greeters**, där volontärer erbjuder turister olika slags stadsvandringar, kan du också bli visad de norra förortererna. Hemsida även på engelska. www.marseilleprovencegreeters.com

Nästa uppslag: När natten går mot gryning har det blivit så svalt att den argentinska tangon drar igång på La Friche la Belle de Mai – *bailadores en su tinta*.

Videoinstallation på La Friche la Belle de Mai.

